Saskatchewan nąnehoɂá t'ok'é tę̈dzıé naradé

Tę̈ndzıe k'í ɂası dëne yatıé t'á Woodland carıbou hulye sı (Rangıfer tarandus carıbou tth'ı k'esı hudzı sı) ɂëdırı tëch'adıé k'ı Saskatchewan yutthı̨ nąné hoɂą naradé sı, ku yutthę̈n ts'en hots'ı̨ ɂëtthën dé xaıyé hut'á dızı̨ naradé hut'á. Canada hots'ı̨ ɂası ghą k'oldé yatí thëltsǫ́ nı̨ tę̈ndzıé ghą "threatened lą̨hılé ɂá boghëdí hoɂą" 2002 nęnę k'é.

Ku tę̈ndzıé t'ą̨t'u hultth'í

Ku tę̈ndzıé k'í yutthę̨n hots'ı̨ ɂëtthën barren ground carıbou chu yahtuę deer ɂaralyą kulí dzę̈dhıl elk hehëlyą̨hılé sı. Tę̈ndzıé tth'í yutthę̨n hots'ı̨ ɂëtthę̈n ɂą̨lyą sı ku t'ą̨t'u hultth'ı hadé, bą̨lt'u ts'údaí chu besjíchogh bedhëth dëlbaí chu ɂëjeredelé lahot'ı̨ sı, ku bëk'oth tth'ı dëlgaí sı.

T'anoróldé t'ok'é naradé k'eyaghë

ɂëdısı yutthę̨n nąnéhoɂá t'ok'e losı dëchę̨n yaghe hųlı̨ sı tę̈ndzıe hųlı̨ sı. Ku t'ok'e t'a benęnę sı yutthı̨sı̨ nası ts'en tthęltue Wollaston lake ch tunedhe tagá Athabasca lake nare hots'ı̨ yunaghé Hudson Bay nare chu ɂeyer hots'ı̨ yuɂąné ts'en hots'ı̨, Prınce Albert naré chu yutthı̨ yudá ts'en tl'ogh tue Meadow lake hots'ı̨ yutthı̨ ts'en tth'ı tę̈ndzıé naradé sı (norı̨tl'ıs nı̨̄ɂı̨h la map k'e). Ku tę̈ndzıe k'ı yutthę̈n hots'ı̨ ɂëtthę̈n k'esí nı̨dhá dzıreltl'agh hılé sı, t'ok'e nare hut'a nı̨dhílé ts'en dzıreltl'agh hut'á sı t'a k'oją hadé. Ku t'a k'oją hadé tę̈ndzıé t'ok'e naradé naré k'asjęnę (300 taghë beschę̨nene haghëlyą nıh nat'adhe square kılometres), t'oho tę̈ndzıé dzıreltl'a de t'ahą ɂëla lí sǫlaghë hots'ı̨ honę̨ną hots'en kulı t'ahą tthę̨nı boret'ı̨ lí.

Tę̈ndzıe ɂël chu gą̨ní nęnę k'eyaghé naradé badé ɂeyı chu nı̨ntelé nęnę kadanídhę̨n bek'eyaghë tuɂasé chu tu daholá hel. Ku honesí hadé k'ës chu dëchę̨n bet'ą̨chaí hųlı̨ nı̨sı naradéhılé chu k'ą̨ní kǫ̨n ɂá dëchę̈n ghodé nanélyé hıjá dé ɂeyı nısı naradéhılé sı.

Ku tę̈ndzıe xaıyé t'a ɂá daghëná dé, nıh hutó dëchę̨n k'e benı̨ hųlı̨ ɂa daghëna sı t'ok'é ɂël chu gą̨ní huto nı̨dhé déɂą naré. T'oho benı̨h kanadanı̨dhę̨n dé beke ɂa yath yaghë ts'en ha harats'ı lí nı̨h k'e t'a ɂası hųlı̨ ha. Ku honesı t'a ɂasıe kadanı̨dhę̨n hadé ɂëlk'ech'a tl'ogh hu ɂëdırı lı̨chogh tl'ogh (horsetaıl hulyé sı ghą shelyí sı), k'ës chu k'aı hu, ɂëlk'ech'a tl'ogh hu tuɂase tl'ogh hu tu ye t'ą̨chaı chogh hu ɂëlk'ech'a t'a benaré ɂası hųlı̨ sı ɂa daghëná chu nahıé t'ą̨chaı jıe ghą shelyí sı.

Nųnıe t'a tëch'adıé hotıé degharé tę̈ndzıé tthęn helką sı. Ku honesı ʔası t'a tę̈ndzıe ghą shelyí hadé ʔëdırı tı̨ch'adıe sı, sas hu chızé hu nunı̨tselasé chu dëne sı. Tę̈ndzıe k'ı hokétl'a dzırelʔaıs sı ʔası ch'así dëchęnyaghe ts'en lą tth'ı ʔëla naradéhılé tth'ıl hel hu. ʔeyı ʔá ʔı̨la huto ʔası t'a benęnę k'e ʔası k'ets'ı̨del dé tę̈ndzıe leghąldé ha borenı̨ de lą lëghąldé ʔá k'aʔų harané ghoní sı̨.

T'anëlt'e tę̈ndzıe hulı̨ bek'oją ʔëdısı nęnę nare

Tę̈ndzıe nıh nechahılé k'é naradé sı t'ok'e benęne k'eyaghë ts'en (ʔı̨laghë tę̈ndzıe hade k'asjęnę 20-30 km² naht'ath haghëlyą sı) – ʔeyı t'ok'e nıh nezų sı dëchęn yaghë chu nı̨telí nęnę t'odorëlʔa sı. Nıh dąlt'u tëndzıeʔasé lą nǫk'enı̨lasé hılé (tę̈ndzıe ts'udaı k'í ʔı̨laghë tę̈dzıeʔase hut'a bets'ı̨ lı) ʔeyı ʔá lą dalënı̨lyé hılé sı nı̨h dąlt'ú.

2000 nęnę k'e hu, k'asjęnę 4,300 ʔąsı tę̈ndzıe hulı̨ nı ʔëdısı Saskatchewan nąne hoʔá ts'en. ʔeyer hots'ı̨ doʔąsı nıh nechahılé hajá chu tę̈ndzıe'asé lą nalenelyehılé tth'í hel chu nıh necha k'e dzırelʔası hu bet'a lahılé harajá sı ʔëdų̈hų. Ku t'a nıh t'odorelʔá tth'ı beghadahılé hel hu dzıreltl'agh ba horená hıle dąlı̨ hoʔą nı̨dé nezų haní.

T'ąt'u hobeghëdí hoʔą

ʔeyı ʔa dëne ʔası dechęn yaghë ts'en ʔası k'enadé dé tę̈ndzıe yet'a k'aʔų harané chu t'ok'e t'a dzıreltl'agh ha horená dąlı̨ dé bet'a ba dué ha sı.   Nahıé ʔasıe dëchęn det'adhí hu bet'a tę̈ndzıe nęnę nechılé hané lí ʔëlotsële hots'en ku nahıé ʔası nëdhe k'enats'edé dé bet'a beghą nıh dodí hané lı yek'e daghëná ha. Dëchęn yaghë tulu holı̨, huto tulu hu dechęn hunıtthel tles kanóta dąlı̨ ʔá tę̈ndzıe ka nate'selzé ha horenı̨ dé t'á ʔası yekadanı̨dhęn sı tth'ı ts'enı̨ ʔëdırı ʔası t'á. ʔıghą tę̈ndzıeʔasé dalenı̨lyéhılé ʔá ʔıg̨hą k'aʔų hané lı, ʔıg̨hą lą̈hılé harané ha.

Saskatchewan hots'ı̨ Mınıstry nıh Envıronment bası k'oldé k'ı hotıé degharé t'ąt'u tę̈ndzıe k'aʔų hané ch'á ha hok'ı̨dél sı ʔëdų̈hų. 2000 nęnę k'e hu, tę̈ndzıe ʔëją Saskatchewan k'eyaghe naradé horelyų besdólé ghóní ʔa boghëdí hoʔą halyá nı̨ yunadhé ha. 2007 nęnę k'é hu t'ąt'u tę̈ndzıe nalenelyé walí sı ha hotıe net'ı̨ hıjá nı, ʔeyer hots'ı̨ hu federal nıh ts'en k'oldé tth'ı Saskatchewan ts'edarı̨nı̨ nı t'ąt'u tę̈ndzıe nalenelyé nadlı̨ ha “t'ąt'u tę̈ndzıe t'a ʔëdısı naradé sı horelyų dodı hané ch'a (Rangıfer tarandus carıbou tę̈dzıe t'ąt'u hudzí k'ı), dëchęn yaghé naradé sı”.

Ku nıhts'en k'oldé hots'ı̨ dëne ʔerhıtl'ıs kuę nedhé chu ʔası kadanıdhęn dëne hu Dënedédlı̨ne chu tąnısts'enbeyasí dëne hel ʔëghadalaná sı ʔëdırı tę̈ndzıe boghëdí ha ʔeją Saskatchewan k'eyaghe. ʔëdırı nadanetá ʔa ʔëdırı ʔëlk'ech'a horelker k'í nı̨darenı̨ ha lá: T'a hok'oją hadé tę̈ndzıe k'aʔų hané husą? ʔëdlók'é t'a tę̈ndzıe naradé ʔá? ku tę̈ndzıé t'a ʔasıe yekadanıdhęn sı, ʔëla ʔalų hotıé sehoʔą husą? Ku t'ok'e t'a tę̈ndzıe naradé sı ʔëdląnt'e dechęn nısı naradé ʔá?

Ku ʔeyer tl'ag̨hë dé dënedédlı̨né chu tąnısts'enbeyası dëne chu honesí dëne t'ą nıh ʔarat'ı̨ hobehel yatí nı̨t'á ha t'ąt'u ʔası holé chu bek'enats'edé ha tę̈ndzıe hobasí. Ku ʔëdırı yatıe k'í tę̈ndzıe nęnę naré t'ąt'u sehenųt'á ha bek'enats'edé ha t'ok'é ʔëdërı ląt'é ʔası holé dé: dëchęn det'ath dé, t'ąt'u nezų halyé ha yunadhé de; ku honesí dëchęn yaghé ʔası holé de t'ąt'u hotıe tę̈ndzıe nęnę hoghëdí hoʔą; tulu k'e tth'ı boghëdı ʔu, tulu chu tles kadanotá ha dechęn hutthel k'e hu ʔëla yatí holé ʔëdų̈hų t'ąt'u nıh ʔahot'ı̨ ha tëndzıe chu dëchęn yaghë hotıé sehoʔą ha.

Ku ʔëdırı tę̈ndzıe nęnę nadanetá k'ı hotıé horelyų ʔëlts'eradí ha ʔerıhtl'ıs kuę nedhé yatı chu dëne dedlı̨ne yatı ʔëla bet'oreʔá ha t'ąt'u boghedí ha yatı nųt'á hadé, ʔëdırı t'ąt'u yunadhé tę̈ndzıe ʔëdısı yutthęn ts'en yunadhé dahgëná ha horelyų besdólé ch'á. Ku tę̈ndzıe lą hıdé bet'a hotıé nıh ʔahot'ı̨ bek'orıjá ha ʔá.
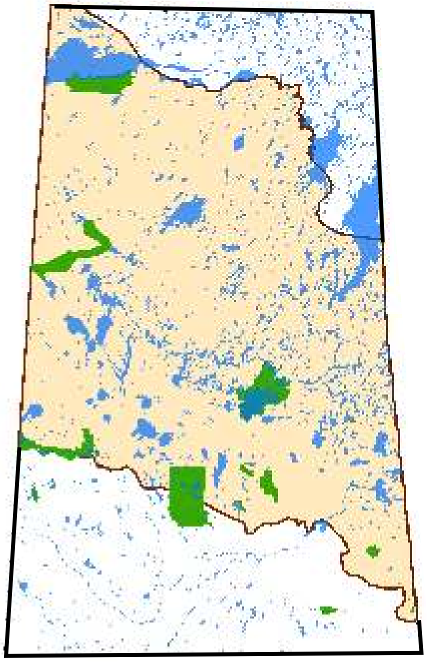
T'ok'e t'a tę̈ndzıe ʔëdırı nıh k'e naradé